

Με τον όρο πανίδα εννοούμε το σύνολο των ζωικών οργανισμών μιας περιοχής, δηλαδή τα θηλαστικά, τα πουλιά, τα αμφίβια, τα έντομα, τα ψάρια, διάφορους μικροοργανισμούς και άλλα είδη που είναι αντικείμενο μελέτης της επιστήμης της Ζωολογίας.

Ο φυσικός πλούτος του νησιού μας, η πανίδα και η κλωρίδα, είναι το αποτέλεσμα της εξέλιξης των ειδών μέσα στο χρόνο, κάτω από την επίδραση των ιδιαίτερων κλιμα-τεδαφικών συνθηκών, της γειτνίασης με τρεις ηπείρους (Ευρώπη, Ασία, Αφρική), της μακρόχρονης απομόνωσής του, ως νησί, και της επίδρασης του ανθρώπου.

Η ποικιλία των τοπίων με τα ιδιαίτερα μικροκλιματικά και τοπογραφικά χαρακτηριστικά, η ποικιλία εδαφικών και γεωλογικών υποστρωμάτων και η ποικιλότητα της βλά-στησης, δασικής και γεωργικής στον τόπο μας συμβάλλουν στη δημιουργία μιας θαυμαστής ποικιλίας βιοτόπων που ικανοποιούν τις απαιτήσεις πολυάριθμων ειδών του ζωικού κόσμου.

Μέχρι σήμερα στον κυπριακό χώρο έχουν καταγραφεί 30 είδη θηλαστικών, 25 είδη αμφιβίων και ερπετών, 370 είδη πουλιών, 250 είδη ψαριών και 6000 περίπου είδη εντόμων (βλέπε πίνακα στο τέλος του φυλλαδίου).

Θηλαστικά

Από ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών συμπεραίνεται ότι στην αρχαιότητα ζούσαν στην Κύπρο διάφορα είδη θηλαστικών, όπως ελέφαντες και ιπποπόταμοι. Τα είδη αυτά, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών τροφής και νερού αλλά και της έλλειψης εκθρών, με το πέρασμα του χρόνου εξελίχθηκαν σε πυγμαία και προσαρμόστηκαν έτσι στο ειδικό περιβάλλον του νησιού. Με τον πρώτο εποίκισμό της Κύπρου από τον άνθρωπο, πριν από 8-10 χιλιάδες χρόνια, εξαφανίστηκαν, προφανώς λόγω του έντονου κυνηγίου που, σε συνδυασμό με την περιορισμένη έκταση του νησιού, έθετε αυτά τα ζώα σε πολύ μειονεκτική θέση. Σκελετοί πυγμαίων ελεφάντων και ιπποποτάμων βρέθηκαν πρόσφατα σε σπηλιές στο Ακρωτήρι στην περιοχή “*Αετόκρεμμος*”.

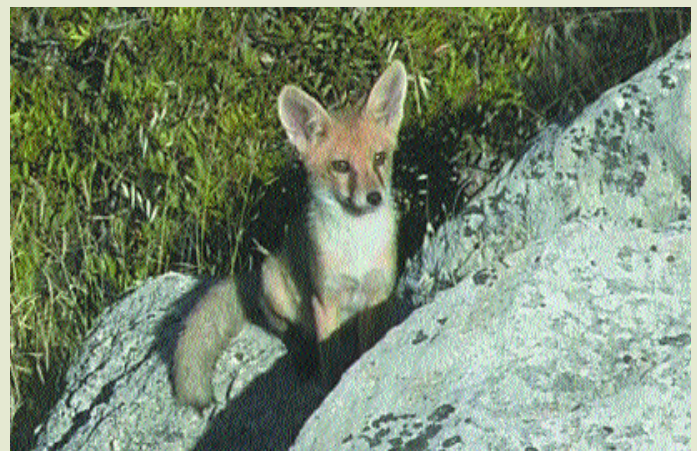
Κατά τη διάρκεια της Νεολιθικής και Χαλκολιθικής εποχής εμφανίζονται στο νησί νέα είδη θηλαστικών, όπως το ελάφι της Μεσοποταμίας (*Dama dama mesopotamica*), το ευρω-παϊκό ελάφι (*Dama dama*), το κοινό ελάφι (*Cervus elaphus*), το κουνάβι (*Mustela nivalis*), ο αγριόγατος (*Felis sil-vestris*), η αλεπού (*Vulpes vulpes*), το αγρινό (*Ovis gmelini orphion*), ο λαγός (*Lepus europaeus*) και διάφορα είδη ποντικών.

Μερικά από αυτά μεταφέρθηκαν από τους πρώτους κατοίκους του νησιού μας ως οικίστιτα. Πολλά από αυτά ξέφυγαν και έζησαν σε άγρια κατάσταση, αλλά φαίνεται ότι

τελικά κυνηγήθηκαν και εξαφανίστηκαν και μόνο ελάχιστα κατόρθωσαν να επιβιώσουν και να διατηρηθούν μέχρι σήμερα.

Το **Ελάφι** (*Dama dama mesopotamica*), οστά του οποίου έχουν βρεθεί σε διάφορες περιοχές, φαίνεται ότι εξαφανίστηκε σχετικά πρόσφατα, πριν από 400 περίπου χρόνια μάλλον λόγω εντατικού κυνηγίου.

Το **Αγρινό** (*Ovis gmelini orphion*), είδος αγριοπροβάτου μοναδικό σε ολόκληρο τον κόσμο, είναι το μεγαλύτερο αγριο θηλαστικό που υπάρχει στην Κύπρο. Είναι το στολίδι και το καμάρι των κυπριακών δασών. Πιστεύεται ότι ήρθε στην Κύπρο γύρω στο 8000 π.Χ. και ίσως το έφεραν μαζί τους άνθρωποι που ήρθαν να κατοικήσουν στο νησί. Παλαιότερα αφθονούσε σε ολόκληρη την οροσειρά του Τροόδους αλλά και του Πενταδακτύλου. Λόγω του εντατικού κυνηγίου ο πληθυσμός του στη διάρκεια της δεκαετίας του 1930 μειώθηκε σε 15 ζώα στο Δάσος Πάφου. Μπροστά στο μεγάλο κίνδυνο αφανισμού του, ολόκληρο το Κρατικό Δάσος Πάφου κηρύχθηκε τότε σε απαγορευμένη περιοχή για το κυνήγι.

Αλεπού- *Vulpes vulpes indutus*

Η **Αλεπού** (*Vulpes vulpes indutus*), ενδημικό υποείδος, είναι το μόνο σαρκοφάγο θηλαστικό στην Κύπρο. Αν και απαντά σε όλες τις περιοχές, ο πληθυσμός της έχει μειωθεί αισθητά, επειδή κυνηγήθηκε ανελέητα κατά τις δεκαετίες 1970 με 1990 αφού θεωρήθηκε ως επιβλαβής για την κτηνοτροφία και το θήραμα. Παρόλο που σήμερα μετά από επιστημονικές μελέτες έχει αποδειχτεί ότι έχει ένα ωφέλιμο ρόλο στα φυσικά οικοσυστήματα και στην Ευρώπη προστατεύεται, στο τόπο μας εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται με μεγάλη προκατάληψη.

Ο γοργοπόδαρος **Λαγός** (*Lepus europaeus cyprius*) ενδημικό υποείδος, είναι το κύριο αλλά και μεγαλύτερο θηραματικό είδος. Ζει σε όλες τις επαρχίες σε ικανοποιητικούς αριθμούς, παρά την ισχυρή πίεση που δέχεται από το εντατικό κυνήγι.

Νυκτοπάπαρος- *Rousettus aegyptiacus*

Σκαντζόχοιρος- *Hemiechinus auritus dorotheae*

Ο **Σκαντζόχοιρος** (*Hemiechinus auritus dorotheae*) ενδημικό υποείδος, ζώο ντροπαλό που πληρώνει κάθε χρόνο βαρύ φόρο αίματος στην άσφαλτο, κυρίως την άνοιξη και το καλοκαίρι. Κοινό στις χαμηλές

περιοχές, ενώ ο πληθυσμός του μειώνεται με την αύξηση του υψόμετρου. Έχει καταγραφεί μέχρι τα 1600 μ.

Οι **Νυκτερίδες**, ένα αξιόλογο στοιχείο της κυπριακής πανίδας, είναι μία από τις πιο αξιοπερίεργες κατηγορίες θηλαστικών. Περιλαμβάνει 16 διαφορετικά είδη (το ένα ανήκει στα μεγαχειρόπτερα και τα 15 στα μικρο-χειρόπτερα). Ο ιδιόρρυθμος τρόπος ζωής και η παράξενη μορφή τους, οι προκαταλήψεις και οι δεισιδαιμονίες, οδήγησαν τον άνθρωπο στην αδιαφορία για τα είδη αυτά και μη γνωρίζοντας μάλιστα αρκετά πράγματα για τη βιολογία, τις συνήθειές τους και το σημαντικότερο ρόλο που διαδραματίζουν στην ισορροπία των οικοσυστημάτων και κατ’ επέκταση της ίδιας της φύσης, τις κυνήγησε ανελέητα. Οι νυκτερίδες τρέφονται κυρίως με έντομα, εκτός από το **Νυκτοπάπαρο** (*Rousettus aegyptiacus*) που είναι φρουτοφάγος.

Πουλιά

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου την κάνει ένα από τους πιο σημαντικούς μεταναστευτικούς βιότοπους. Διεθνείς οργανισμοί με αντικείμενο την πτηνοπανίδα τοποθετούν την Κύπρο μεταξύ των σπουδαιότερων περιοχών από άποψη βιολογικής ποικιλότητας για τα πουλιά σ’ ολόκληρο τον κόσμο και μοναδική περιοχή στην Ευρώπη με ενδημικά πουλιά.

Τα πουλιά που έχουν κατα-γραφεί μέχρι σήμερα στην Κύπρο ανέρχονται σε 370 είδη. Από αυτά 53 είναι

Γύπας- *Gyps fulvus*

Γκρίζος ερωδιός- *Ardea cinerea*

μόνιμοι κάτοικοι και τα υπόλοιπα 317 αποδημητικά. Από τα αποδημητικά, 237 είναι τακτικοί επι-σκέπτες ενώ τα άλλα 80 είναι σπάνιοι ή πολύ σπάνιοι επι-σκέπτες. Ο αριθμός των επισκεπτών και κυρίως των χειμε-ρινών, ποικίλλει από χρόνο σε χρόνο και εξαρτάται από τις κλιματικές συνθήκες στη Βόρεια και Ανατολική Ευρώπη αλλά και τις βροχοπτώσεις στην Κύπρο.

Ο συνολικός αριθμός των πτηνών που έχουν αναπαραχθεί έστω και μια φορά στη Κύπρο ανέρχεται σε 114. Έξι από τα πουλιά που κατοικούν μόνιμα στην Κύπρο θεωρούνται ενδημικά (2 είδη και 4 υποείδη) και είναι :

- ▷ **Τρυποράσινης** (*Sylvia melanothorax*)
- ▷ **Σκαλιφούρτα** (*Oenanthe cyprica*)
- ▷ **Δενδροβάτης** (*Certhia brachydactyla dorotheae*)
- ▷ **Κίσσα** (*Garrulus glandarius glaszneri*)
- ▷ **Θουπί** (*Otus scops cyprius*)
- ▷ **Πεμπέτσος** (*Parus ater cypriotes*)

Η αποδημία είναι ένα φαινόμενο που επανα-λαμβάνεται την ίδια πε-ρίπου περίοδο κάθε χρόνο. Οι καιρικές συν-θήκες τόσο την άνοιξη όσο και το φθινόπωρο χαρακτηρίζονται από ήπιους ανέμους, άριστη

Αρκόθουπος- *Asto otus*

Τρυποράσινης- *Sylvia melanothorax*

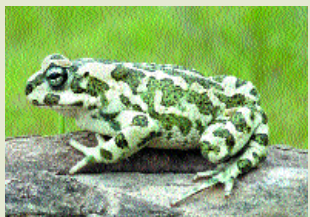
ορατότητα και ελά-χιστη συνεφιά πρά-γμα που βοηθά τα πουλιά κατά τη διάρ-κεια της μετανά-στευσής τους από την Ευρώπη προς την καρδιά της Αφρι-κανικής Ηπείρου και αντίστροφα.

Ερπετά και Αμφίβια

Περίπου 22 είδη ερπετών και 3 είδη αμφιβίων στολίζουν τους κυπριακούς βιοτόπους το καθένα με την δική του παρουσία και χάρη.

Στα ερπετά περιλαμβάνονται 3 είδη χελώνας, 11 είδη σαύρας από τα οποία 4 είναι ενδημικά υποείδη και 8 είδη φιδιών μεταξύ των οποίων ένα ενδημικό είδος και 2 υποείδη. Από τα οκτώ είδη φιδιών 3 είναι δηλητηριώδη.

Στα αμφίβια περιλαμβάνονται 3 είδη βατράχων. Ο **Δενδρόβιος βάτραχος** (*Hyla savignyi*), ο **Βαλτόβιος βάτραχος** (*Rana ridibunda*) και ο **Βάτραχος ο ιριδίζων** (*Bufo viridis*).

Βάτραχος ο ιριδίζων-
Bufo viridis

Στις χελώνες περιλαμβάνονται 2 είδη θαλάσσιας χελώνας, η **Πράσινη** (*Chelonia mydas*) και η **Κοινή** (*Caretta caretta*), που επισκέπτονται τις αμμώδεις παραλίες του νησιού για να γεννήσουν τα αυγά τους. Το τρίτο είδος χελώνας είναι η **Χελώνα του γλυκού νερού** (*Mauremis caspica rivulata*) που με την αποξήρανση των υγροτόπων και το μπάζωμα των ποταμών κινδυνεύει με αφανισμό. Ζει σε ρέματα με μικρή ταχύτητα νερού πλούσια σε υδροχαρή βλάστηση, κυρίως σε περιοχές εντός και γύρω από τη Λευκωσία και την Πόλη Χρυσοχούς.

Χελώνα του γλυκού νερού-
Mauremis caspica rivulata

Αναμφισβήτητα η πιο επιβλητική και σπάνια σαύρα είναι η **Βυζάστρα** (*Eumeces schneideri*), ταχυκίνητο πλάσμα με μήκος γύρω στα 30-40 cm.

Ο **Κουρκουτάς** (*Laudakia stellio cypriaca*) πολύ κοινό είδος, δεν είναι δυνατό να μείνει απαρατήρητος. Είναι άριστος δρομέας και καλά προσαρμοσμένος στα περι-

σότερα περιβάλλοντα ενώ λείπει από τους υγροτόπους. Όταν δεν τρέχει, παραμένει με τεντωμένο το κεφάλι ψηλά και το πρόσθιο μέρος του κορμιού του σηκωμένο στα μπροστινά πόδια.

Το ενδημικό κυπριακό **Φίδι** (*Coluber cypriensis*) απαντά κυρίως στο δάσος Πάφου καθώς και σε μερικά άλλα μέρη της επαρχίας Πάφου. Έχει μακρύ και λεπτό σώμα, μήκους γύρω στα 75 cm. Το χρώμα του

Κουρκουτάς-
Laudakia stellio cypriaca

στο πάνω μέρος είναι σκούρο γκριζό ή μαύρο ενώ η κοιλιά του μπορεί να είναι γκριζα, κίτρινη ή άσπρη. Το φίδι αυτό δεν έχει δηλητήριο και τρέφεται με σαύρες. Αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστό είδος το 1983.

Μαύρο φίδι-*Coluber jugularis*

Ο **Περβολάρης ή μαύρο φίδι** (*Coluber jugularis*) μη δηλητηριώδες φίδι, έχει χρώμα μαύρο και είναι το πιο κοινό. Γνωστό και αγαπητό στον περισσότερο κόσμο μπορεί να ζει ακόμη και στο κήπο μας καθαρίζοντας τον από οχιές και ποντίκια που αποτελούν την κύρια τροφή του.

Συχνή είναι επίσης και η παρουσία στους διάφορους βιότοπους της πολύ δηλητηριώδους και επικίνδυνης **Έχιδνας** (*Macrovipera lebetina*), που βρίσκεται υπό διωγμό και καταδιώκεται από τον άνθρωπο με μανία όπου και όποτε βρεθεί.

Ο **Ξυλόδροπος** (*Telescopus fallax cypriacus*) είναι σχετικά σπάνιο ερπετό για την Κύπρο, ενώ το κυπριακό **Νερόφιδο** (*Natrix natrix cypriaca*) ξαναβρέθηκε μόλις το 1992 μετά από 30 χρόνια απουσίας και βάσει των καταγραφών που υπάρχουν ζει μόνο σε 4 περιοχές του νησιού μας.

Έντομα

Σε ό,τι αφορά τη μελέτη του πλούσιου κόσμου των εντόμων της κυπριακής υπαίθρου έχει δοθεί έμφαση σε είδη οικονομικής σημασίας για τη γεωργία, τη δασοπονία, τον άνθρωπο και τα κατοικίδια ζώα. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες ο αριθμός των εντόμων στον τόπο μας υπολογίζεται σε 6000 είδη.

Εξέχουσα θέση κατέχουν οι “βασίλισσες” όλων των εντόμων, οι πεταλούδες που ανήκουν στην τάξη των λεπιδοπτέρων. Ιδιαίτερα αγαπητές, σύμβολα ζωής και μορφιάς, συνυφασμένες με την άνοιξη και τα πολύχρωμα λουλούδια προκαλούν το ενδιαφέρον των μελετητών. Υπάρχουν 52 είδη πεταλούδων στο τόπο μας από τα οποία 9 είναι ενδημικά.

Πεταλούδα-*Charaxes jasius*

Κάβουρας του γλυκού νερού-
Potamon potamius

Η ανάνηκη προστασίας της πανίδας μας

Κάθε είδος πανίδας είναι προσαρμοσμένο να ζει σε μια συγκεκριμένη θέση μέσα στη φύση και δύσκολα επιβιώνει αν εκδιωχθεί από το φυσικό του βιότοπο. Έχοντας το καθένα τη θέση του, πολλά διαφορετικά είδη, μικρά και μεγάλα, θηρευτές και θηράματα, αδύναμα και δυνατά, μπορούν να ζουν το ένα δίπλα στο άλλο, να μοιράζονται τους φυσικούς πόρους, να ανταγωνίζονται, να αλληλοβοηθούνται ή και να συμβιώνουν, διατηρώντας έτσι μια ισορροπία. Η οργάνωση αυτή επιτρέπει στις αλεπούδες, τους λαγούς, τα φίδια, τα πουλιά και τα έντομα να κατοικούν στον ίδιο θαμνότοπο με αρμονία. Κάποια ζώα τρώνονται βέβαια από κάποια άλλα, αλλά οι πληθυσμοί τους παραμένουν ικανοί να διατηρήσουν το κάθε είδος. Στη φύση η θανάτωση ενός είδους από ένα άλλο γίνεται μόνο για λόγους επιβίωσης. Μόνο ο σύγχρονος άνθρωπος σκοτώνει άσκοπα ή χωρίς πρόδηλο σκοπό.

Πολλά είδη της πανίδας μας είναι σπάνια και απειλούνται με εξαφάνιση, όπως το αγρινό, ο γύπας, είδη φιδιών, χελώνες κ.ά. Γι' αυτό και προστατεύονται από την κυπριακή νομοθεσία, ενώ οι αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για σωστή διαχείριση και προστασία τους.

Πρέπει όμως να τονιστεί με έμφαση ότι, αν δεν υπάρχει η συμβολή όλων μας, κάθε προσπάθεια προστασίας είναι δύσκολο να πετύχει. Η φυσική και οικονομική επιβίωση του ανθρώπινου είδους, που σε τελική ανάλυση είναι είδος πανίδας και συνδαιτημόνας στο ίδιο τραπέζι των αποθεμάτων ενέργειας ενός τόπου μαζί με άλλα ζώα, εξαρτάται με πολλούς άμεσους και έμμεσους τρόπους από τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, κύριο συστατικό της οποίας είναι και η πανίδα. Η συμβολή μας θα είναι πιο συνειδητή και ουσιαστική εφόσον μάθουμε να μελετούμε και να εκτιμούμε τις λειτουργίες και αλληλεπιδράσεις των ειδών μέσα στο οικοσύστημα.

Κυπριακή Πανίδα

Κατηγορία	Είδη	Αριθμός ειδών	Σύνολο
Θηλαστικά	Αγρινό	1	30
	Αλεπού	1	
	Λαγός	1	
	Σκαντζόχοιρος	1	
	Ποντικοί	6	
	Νυχτερίδες	16	
	Φώκια	1	
Δελφίνια	3		
Πουλιά	61 Οικογένειες	370	370
Ερπετά	Φίδια	8	22
	Σαύρες	11	
	Χελώνες	3	
Αμφίβια	Βάτραχοι	3	3
Ψάρια	Ψάρια	250	250
Έντομα	Πεταλούδες	52	Περίπου 6000
	Μικρολεπιδόπτερα	461	

Γ.Τ.Π. 234/2004—5.000

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Εκτύπωση: Imprinta Ltd

Η πανίδα της Κύπρου

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ